

Fenix zingt Northern Lights



www.koorfenix.nl

o.l.v. Benjamin Bakker

Prauliņš
Nystedt
Gjeilo
Sandström
Wikander
Mäntyjärvi

Zaterdag 20 April 2013, 20.15 uur
Amstelkerk
Amstelveld 10
Amsterdam

Zondag 21 April 2013, 15.15 uur
Dominicuskerk
Spuistraat 12
Amsterdam

Northern Lights

Welkom op het concert van FeniX met hedendaagse vocale muziek uit de veelkleurige Noord-Europese koortraditie. Het heeft als titel Northern Lights naar dit kleurige natuurfenomeen uit de gebieden rond de poolcirkel.

Dit is het eerste concert van FeniX onder leiding van haar nieuwe dirigent Benjamin Bakker. Het sluit prachtig aan op de traditie van FeniX om de muziek van Baltische componisten onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Het koor heeft onder leiding van Jeroen Spitteler al diverse werken van Pärt, Kreek en Rautavaara ten gehore gebracht.

De Letse componist Uģis Prauliņš schreef zijn *Missa Rigensis* in 2003. Naast afgewogen melodische lijnen bevat het werk verrassende ritmische elementen. Ook elementen uit de typisch Baltische volksmuziek zijn er in te herkennen.

FeniX heeft in het verleden al eens enkele liederen op teksten van Shakespeare uitgevoerd, getoonzet door Vaughan Williams (*Three Shakespeare Songs*) en Frank Martin (*Songs of Ariel*).

Dit keer staan de *Four Shakespeare Songs* van de Finse componist Jaakko Mäntyjärvi op het programma. Afwisselende en uitdagende composities van een toen nog zeer jonge componist. Aangevuld met composities van Wikander en Gjeilo en bewerkingen van Nystedt en Sandström hoopt Fenix weer een boeiend programma te hebben samengesteld van interessante a capella koorwerken.

We wensen u een mooi concert toe.



FeniX

PROGRAMMA

Uģis Prauliņš **Missa Rigensis**

Pauze

Knut Nystedt **Immortal Bach**

Sven-David Sandström / Henry Purcell **Hear My Prayer, O Lord**

Jaakko Mäntyjärvi **Four Shakespeare Songs:**

Come Away, Death

Lullaby

Double, Double Toil and Trouble

Full Fathom Five

David Wikander **Förvårskväll**

De Letse componist **Uģis Prauliņš** werd geboren 1957 in Riga en kreeg zijn opleiding aan de Emils Dārziņš Muziekschool. Hij studeerde van 1977 tot 1982 directie en pedagogie aan de Letse Academie voor Muziek, waar hij ook piano studeerde. Compositielessen kreeg Prauliņš van Ģederts Ramans. Als toetsenist was hij in de tachtiger jaren actief in diverse progressieve rock groepen. Prauliņš werkte in die tijd ook voor de Letse radio als geluidstechnicus. Tegenwoordig schrijft hij veel filmmuziek.



Prauliņš schreef de Missa Rigensis in 2003 voor het jongenskoor van de kathedraal van Riga. De uitvoering stond onder leiding van Mārtiņš Klišāns. In 2008 heeft dirigent Stephen Layton de Missa Rigensis opgenomen op CD met het Koor van Trinity College, Cambridge.

Missa Rigensis

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Gloria in excelsis Deo
et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te. Benedicimus te.
Adoramus te. Glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.

Domine Deus, rex caelestis,
Deus Pater omnipotens,
Domine Fili unigenite, Jesu Christe,
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris,
Qui tollis peccata mundi,
Miserere nobis;
Suscipe deprecationem nostram;
Qui sedes ad dexteram Patris,
Miserere nobis.

Quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus.
Tu solus altissimus, Jesu Christe.
Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.
Amen.

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem caeli et terrae,
visibilium omnium, et invisibilium.
Credo in unum Dominum Jesum Christum,
Filium Dei unigenitum,

Heer, heb erbarmen
Christus, heb erbarmen
Heer, heb erbarmen.

Eer zij God in den hoge
En vrede op aarde voor mensen van goede wil.
Wij prijzen U. Wij zegenen U.
Wij aanbidden U. Wij roemen U.
Wij danken U
om Uw grote heerlijkheid.

Heer, God, hemelse Koning,
almachtige God de Vader.
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader,
Gij die de zonden der wereld wegneemt,
heb erbarmen met ons;
verhoor ons gebed.
Gij die ter rechterzijde van de Vader zit,
heb erbarmen met ons.

Want alleen U bent heilig, alleen U de Heer,
alleen U de Allerhoogste, Jezus Christus.
Met de heilige Geest, in de heerlijkheid
van God de Vader. Amen.

Ik geloof in één God,
De almachtige Vader,
schepper van hemel en aarde,
van al het zienlijke en onzienlijke.
En in één Heer Jezus Christus,
de eniggeboren Zoon Gods
En uit de Vader geboren voor alle tijden.

et ex Patre natum ante omnia saecula.

Deum de Deo, lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero,
genitum, non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines, et propter nostram
salutem descendit de caelis,
et incarnatus est
de Spiritu Sancto ex Maria virgine,
et homo factus est.

Crucifixus etiam pro nobis:
sub Pontio Pilato passus est.
Et resurrexit tertia die,
secundum scripturas.
Et ascendit in caelum:
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos:
cuius regni non erit finis.

Credo in Spiritum Sanctum,
Dominum et vivificantem:
qui ex Patre Filioque procedit,
qui cum Patre et Filio simul
adoratur et conglorificatur:
qui locutus est per prophetas.

Credo in unam Sanctam Catholicam
et Apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum.
Et exspecto resurrectionem mortuorum,
et vitam venturi saeculi.
Amen.

Sanctus, Sanctus, Sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Osanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Osanna in excelsis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis,
dona nobis pacem.
Domine Deus, amo te super omnia
proximum meum propter te,
quia tu es summum, infinitum,
et perfectissimum bonum,
omni dilectione dignum.
In hac caritate vivere et mori statuo.
Amen.

God uit God, licht uit licht,
ware God uit ware God.
Geboren, niet gemaakt,
van dezelfde aard als de Vader,
door Wie alles is geschapen.
Voor ons mensen, en voor ons heil
is hij neergedaald uit de hemel.
En hij is vleesgeworden
door de Heilige Geest uit de Maagd Maria:
en hij is mens geworden.

En gekruisigd is hij voor ons:
onder Pontius Pilatus heeft hij geleden.
En hij is herrezen op de derde dag,
zoals geschreven stond.
En hij is ten hemel gevaren:
hij zit ter rechterzijde van de Vader.
En hij zal glorieus weerkomen
om te oordelen over levenden en doden:
en zijn rijk zal geen einde hebben.

Ik geloof in de Heilige Geest,
Heer en levengever,
die uit de Vader en de Zoon voortkomt.
Die met de Vader en de Zoon gelijkelijk
wordt aanbeden en verheerlijkt:
die gesproken heeft door de Profeten.

Ik geloof in één heilige universele
en apostolische Kerk.
Ik belijd één doop
ter vergeving der zonden.
En ik verwacht de opstanding der doden
en het leven van de komende wereld.
Amen.

Heilig, heilig, heilig,
God, Heer der heerscharen.
Vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.
Gezegend wie komt in naam van de Heer.
Hosanna in den hoge.

Lam Gods, die de zonden der wereld wegneemt,
heb erbarmen met ons,
geef ons vrede.

Heer God, ik bemin U boven alles,
en mijn naaste omwille van U.
Want U bent het hoogste, het oneindige
en het volmaaktste goed,
alle liefde waardig.
In deze liefde zal ik leven en sterven. Amen.

Knut Nystedt (Oslo, 1915) is een Noorse componist en dirigent. Nystedt was al organist toen hij compositie ging studeren bij Bjarne Brustad en orkest-directie bij Ølvin Fjelstad. Na de Tweede Wereldoorlog studeerde hij verder compositie bij Aaron Copland. Van 1946 tot 1982 was hij organist aan de *Thorshov kerk* te Oslo en van 1964 tot 1985 professor voor koordirectie aan de Universiteit van Oslo. Hij was tevens dirigent van diverse koren o.a. van de *Schola Cantorum* van de Universiteit van Oslo.



Knut Nystedt blijft met Immortal Bach eerst nog in de buurt van het oorspronkelijke lied uit *Schemellis Gesangbuch* als hij *Komm, süßer Tod* in acht maten harmoniseert als een klassiek koraal. Maar wanneer verschillende groepen uit het koor harmonisch en ritmisch alle kanten uitwaaien ontstaat eerst opperste verwarring, om uiteindelijk toch weer strak in het gelid te eindigen.

Immortal Bach

Komm süßer Tod, komm sel'ge Ruh!
Komm, führe mich in Friede.

Kom zoete dood, kom zalige rust!
Kom en leid mij in vrede.



Sven-David Sandström (Borensberg, 1942) is een Zweedse componist en musicoloog. Hij studeerde van 1963 tot 1967 kunstgeschiedenis en muziekwetenschap aan de Universiteit van Stockholm. Aansluitend studeerde hij tot 1972 compositie bij Ingvar Lidholm aan de *Kungliga Musikhögskolan* te Stockholm. In zijn manier van componeren is hij sterk beïnvloed door György Ligeti en Per Nørgård. Van 1985 tot 1995 gaf hij compositielessen aan de *Kungliga Musikhögskolan*. Daarna werd Sandström rector van deze school. Sinds 1999 is hij professor voor compositie aan de *School of Music* van de Indiana University te Bloomington (Indiana).

Sandström heeft een indrukwekkend oeuvre op zijn naam staan. Naast orkestwerken componeerde hij veel vocale werken, zoals cantates en oratoria. Sandström kreeg verschillende internationale prijzen en onderscheidingen, zoals de *Nordic Council Award* en de *Buxtehude Award*.

Hear My Prayer, O Lord is een bewerking uit 1986 van de gelijknamige anthem van Henry Purcell (1659-1695). Sandström volgt aanvankelijk de oorspronkelijke zetting maar laat de partijen al gauw uit elkaar lopen waardoor er nieuwe harmonieën ontstaan die het klaaglijke van de tekst sterk benadrukken.

Hear My Prayer, O Lord

Hear my prayer, o Lord
and let my crying come unto thee

In de Statenvertaling:

O HEERE! hoor mijn gebed,
en laat mijn geroep tot U komen.



Jaakko Mäntyjärvi werd in 1963 geboren in Turku, Finland. Hij studeerde Engels en taalwetenschap aan de Universiteit van Helsinki en werkt momenteel als professioneel vertaler. Daarnaast heeft hij muziektheorie en koordirectie gestudeerd aan de Sibelius Academy. Als componist omschrijft hij zichzelf als een eclectische traditionalist; hij verwerkt stijlenmerken uit diverse perioden tot een eigen idioom maar is wel geworteld in de Finse traditie. Hij schrijft voornamelijk koorwerken.

Mäntyjärvi was in 1984 net 21 jaar oud toen hij vier populaire liedteksten uit diverse toneelstukken van Shakespeare toonzette voor het Studentenkoor van de Universiteit van Helsinki waarvan hij nog maar net lid was. *Four Shakespeare Songs* ging in 1985 in première ter gelegenheid van het 80 jarig bestaan van de Savo studentenvereniging van de Universiteit van Helsinki. Een paar jaar later, in 1988, werd hij dirigent van dit koor waaraan hij tot 1993 leiding gaf. Van 2000 tot 2005 was hij vaste componist van het Tapiola Kamerkoor.

Four Shakespeare songs

Come Away Death is een klaaglied over een ongelukkige liefde. De verteller voelt zich gedood door de koele houding van het meisje waar hij verliefd op is en smeekt zijn vrienden hem te begraven. De neergaande beweging tegen het eind bij het steeds herhaalde woord *weep* herinnert aan de gewoonte van die tijd om met woorden te schilderen in de muziek. De tekst komt uit het blijspel "Twelfth Night".

*Come away, come away, death,
And in sad cypress let me be laid.
Fly away, fly away, breath;
I am slain by a fair cruel maid.
My shroud of white, stuck all with yew,
O, prepare it!
My part of death, no one so true
Did share it.*

*Not a flower, not a flower sweet,
On my black coffin let there be strown.
Not a friend, not a friend greet
My poor corpse, where my bones shall be thrown.
A thousand thousand sighs to save,
Lay me, O, where
Sad true lover never find my grave,
To weep there!*

Kom nader, dood, en laat men mij
in treurig cypressenhout leggen;
Vlieg heen, adem, ik ben vermoord
door een schone, wrede maagd.
Mijn met taxus bezette witte doodskleed,
oh, maak het klaar;
De dood die mijn deel werd,
is door niemand echt gedeeld.

Laat geen welriekende bloem
op mijn zwarte doodkist gestrooid worden;
Laat geen vriend mijn arme lichaam groeten
waar mijn botten geworpen worden;
Leg me, om duizenden zuchten te besparen,
waar een bedroefde ware geliefde
nimmer mijn graf zal vinden,
om er te wenen!

Uit "A Midsummer Night's Dream" komt ***Lullaby***; het is een slaapliedje dat de feeën zingen voor hun Koningin. Het is een lief en rustig gevoelsstukje op het ritme van een *siciliano*.

*You spotted snakes with double tongue,
Thorny hedgehogs, be not seen;
Newts and blind-worms,
do no wrong,
Come not near our fairy queen.*

Julie gevlekte slangen met dubbele tong,
Doornige egeltjes, zorg dat je niet wordt gezien.
Watersalamanders en hazelwormen,
doe niets verkeerd;
Kom niet in de buurt van onze elvenkoningin.

*Philomel, with melody
Sing in our sweet lullaby;
Lulla, lulla, lullaby, lulla, lulla, lullaby:
Never harm,
Nor spell nor charm,
Come our lovely lady nigh;
So, good night, with lullaby.*

*Weaving spiders, come not here;
Hence, you long-legg'd spinners, hence!
Beetles black, approach not near;
Worm nor snail, do no offence.
Philomel, with melody,
Sing in our sweet lullaby.*

Philomel, zing melodieus
in ons zoete wiegelied.
lulla...
Niets kwaads,
geen bezweringsformule of tovermiddel,
mag onze liefvallige vrouwe overkomen.
Dus goede nacht, met een wiegelied.

Wevende spinnen, kom hier niet;
Weg van hier, jullie langbenige spinners, weg.
Zwarte torren, kom niet naderbij;
Worm of slak, hou je koest.
Philomel, zing melodieus
in ons zoete wiegelied.

In **Double, Double Toil and Trouble**, het heksenlied uit “Macbeth”, bezingen drie heksen aan het begin van de 4^e akte het recept voor een lugubere toverdrank die ze met de meest gruwelijke ingrediënten aan het brouwen zijn. Met deze toverdrank zullen de heksen later in dezelfde scene Macbeth voorspellen dat hij Koning van Schotland zal worden. De muziek maakt van diverse stijlmiddelen gebruik om uiting te geven aan de wilde tekst.

*Thrice the brinded cat had mew'd.
Thrice and once the hedge-pig whined.
Harpier cries 'Tis time, 'tis time.
Double, double toil and trouble
Round about the cauldron go;
In the poison'd entrails throw.
Toad, that under cold stone
Days and nights has thirty-one
Swelter'd venom sleeping got,
Boil thou first i' the charmed pot.
Double, double toil and trouble;
Fire burn, and cauldron bubble.*

*Fillet of a fenny snake,
In the cauldron boil and bake;
Eye of newt and toe of frog,
Wool of bat and tongue of dog,
Adder's fork and blind-worm's sting,
Lizard's leg and owlet's wing,
For a charm of powerful trouble,
Like a hell-broth boil and bubble.
Double, double toil and trouble;
Fire burn and cauldron bubble.*

*Scale of dragon, tooth of wolf,
Witches' mummy, maw and gulf
Of the ravin'd salt-sea shark,
Root of hemlock digg'd in dark,
Liver of blaspheming Jew,
Gall of goat, and slips of yew
Sliver'd in the moon's eclipse,
Nose of Turk and Tartar's lips,
Finger of birth-strangled babe
Ditch-deliver'd by a drab,*

Driemaal heeft de geel-bruine kat gemiauwd
En eenmaal heeft het stekelvarken gejangt
Harpier roept: 't is tijd, 't is tijd
Verdubbel gezwoeg en ellende
Ga rond de kookpot,
Gooi er vergiftigde ingewanden in;
Een pad die dertig dagen en nachten
onder een koude steen heeft geslapen,
Waarbij het venijn uit al zijn poriën kwam,
Kook het in de betoverde pot.
Verdubbel gezwoeg en ellende
Laat het vuur branden en de kookpot borrelen.

Een plak moerasslang
Gooi het in de pot en kook het,
Salamanderoog en kikkerteen,
Vleermuisvacht en hondentong.
Gevorkte addertong en giftand van de hazelworm,
Hagedissenpoot en uilenvleugel.
Voor een tovermiddel dat voor veel ellende zorgt,
Kook en borrel als een hels soepje.
Verdubbel gezwoeg en ellende
Laat het vuur branden en de kookpot borrelen.

Drakenshub en wolventand,
Heksenmummie, muil en maag
van een hongerige haai in de zoute zee,
Wortel van de dollekervel, opgegraven in het donker,
Lever van de godslasterlijke jood,
Geitengal en stekje van de taxusboom,
Afgesneden bij maansverduistering,
Turkenneus en Tartarenlippen,
Vinger van een bij de geboorte gewurgde baby,
In een sloot gebaard door een slons.

*Make the gruel thick and slab:
Add thereto a tiger's chaudron,
For ingredients for our cauldron.
Double, double toil and trouble;
Fire burn and cauldron bubble.*

*By the pricking of my thumbs,
Something wicked this way comes.
Open, locks,
Whoever knocks!*

Maak de watergruwel dik en taai,
Voeg er nog wat tijgerdarm aan toe,
Als ingrediënten voor onze kookpot.
Verdubbel gezwoeg en ellende
Laat het vuur branden en de kookpot borrelen.

Het getintel in mijn duimen
Zegt me dat er onheil aankomt.
Deuren, ga open
wie er ook klopt!

In **Full Fathom Five** tenslotte bezingt de bosgeest Ariel, steun en toeverlaat van Prospero uit "The Tempest", het lot van een verdronken man: hoe zijn ledematen veranderen in schatten van de zee en hoe zeemeerminnen de doods klokken voor hem luiden.

*Full fathom five thy father lies;
Of his bones are coral made;
Those are pearls that were his eyes:
Nothing of him that doth fade
But doth suffer a sea-change
Into something rich and strange.
Sea-nymphs hourly ring his knell:
Ding-dong.
Hark! now I hear them ,-ding-dong, bell.*

Vijf vadem diep ligt uw vader;
Van zijn botten is koraal gemaakt;
Dat daar zijn parels die zijn ogen waren:
Niets is er van hem dat verdwijnt,
want alles wordt door de zee veranderd
in iets rijks en vreemds.
Ieder uur luiden de zeenimfen zijn doodsklok:
Ding-dong.
Luister! Nu hoor ik ze: ding-dong, de klok.

De Zweedse componist **David Wikander** , (Säfsnäs, 1884; Stockholm, 1955) was muzikleraar en organist aan de kathedraal in Stockholm. Hij was lid van het Hymn Book Committee (1937). Enkele van zijn liederen zijn opgenomen in het gezangboek uit 1986. Förvårskväll is een lief liedje over een **Voorjaarsavond**.

De tekst is van de dichter Ragnar Jändel (1895-1939).

Förvårskväll

*En sällsam renhet vart min blick vill gå,
I orörd, utsäglig vithet står
Var trädens gren, Var tuva och var sten.
Den blida snön har höljt var dunkel vrå
Och plånat ut ur världen alla spår,
Och själva luften darrar av dess sken.
Det är som funnes ingen sorg att bära,
Blott glädje gåtfullt tyst och allvarsam.
Nu träder över bergets dunkla kam
Ur blekblå himmel kvällens måneskära.
Av väntan skälvande, med bleka ljus
I håret står i bruddräkt jorden klädd.
Djupt inne porlar hennes ådrors ström.
Det är så lugnt i människornas hus.
Nu somnar barnet stillsamt i sin bädd,
Och jungfrun drömmer vårens första dröm*

Een vreemde helderheid valt mij op.
Iedere boomtak, iedere steen licht op in een
onuitsprekelijk maagdelijk wit licht.
Het donkerste hoekje is bedekt met zachte sneeuw.
Ieder levensteken is weggeveegd
en zelfs de lucht trilt fonkelend.
Het lijkt alsof er geen lijden meer bestaat.
Maar vreugde, raadselachtig, stil en ernstig.
Dan, boven de donkere berg, verschijnt de
halve maan in de bleke blauwe avondlucht.
Bevend en vol verwachting, bleke schijnsels in het
haar. De aarde is getooid in een trouwkleed.
Diep in haar boezem stroomt de stortvloed van haar
aderen. Kalmte heerst in mensenhuisen.
Zo valt het kind vredig in zijn bed in slaap,
En maagden dromen hun eerste lentedroom.

De in Noorwegen geboren pianist **Ola Gjeilo** (1978) verhuisde in 2001 naar de Verenigde Staten om compositielessen te nemen aan de *Juilliard School of Music* in New York. Zijn debuut CD *Stone Rose* verscheen in 2007. Gjeilo schrijft graag muziek voor koren. Op het met een Grammy bekroonde album *Northern Lights* van de Phoenix Chorale worden uitsluitend werken van hem uitgevoerd. Voor dit koor schreef hij ook AGNUS DEI: Phoenix. Gjeilo zegt er zelf van dat de tekst van het Agnus Dei hier in de eerste plaats ten dienste staat van de muziek en niet andersom. Hij koos de tekst om de woorden die zich goed lenen voor lange noten en melismas om de stille schoonheid en de verlatenheid van het woestijnlandschap bij Phoenix weer te geven.



AGNUS DEI: Phoenix.

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis, dona nobis pacem.*
